Mari Starck
Tieto- ja turvallisuusosasto, Digitaalinen luottamus

LVM:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvallisuuden arvioinnista annetun lain, tietoturvallisuuden arviointilaitoksista annetun lain sekä turvallisuusselvityslain 18 ja 48 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä HE 85/2026 vp laeiksi viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvallisuuden arvioinnista annetun lain, tietoturvallisuuden arviointilaitoksista annetun lain sekä turvallisuusselvityslain 18 ja 48 §:n muuttamisesta.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun osana valtiovarainministeriön asettamaa hanketta Julkisen hallinnon tietojärjestelmien vaatimustenmukaisuuden arvioinnin ajantasaistamisesta ja tehostamisesta. Hankkeessa on valmisteltu nyt lausuttavana oleva hallituksen esitys, jossa muutettaisiin lakia viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvallisuuden arvioinnista (1046/2011) (jäljempänä *arviointilaki*). Esityksellä muutettaisiin myös hankkeen aikana liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan vastuulle siirtynyttä lakia (1045/2011) (jäljempänä *arviointilaitoslaki*) sekä turvallisuusselvityslakia.

Liikenne- ja viestintäministeriö osallistunut koko esityksen valmistelun lisäksi erityisesti arviointilain turvallisuuskriittisiä ratkaisuja koskevien muutosten sekä arviointilaitoslain muutosten valmisteluun ja pitää hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia tärkeinä ja kannatettavina.

Arviointilain muutokset

Soveltamisala ja arviointimenettelyt

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen arvioinnin laajentaminen koskemaan tietoturvallisuuden lisäksi varautumista uutena arvioinnin osa-alueena. Tämän laajennuksen myötä arvioinnissa tulevat jatkossa huomioiduksi myös jatkuvuudenhallinta ja valmiussuunnittelu.

Arviointisääntelyn uudistamisen tavoitteena on ollut, että viranomaiset hyödyntäisivät tietojärjestelmiensä ja tietoliikennejärjestelyjensä tietoturvallisuus- ja varautumistoimenpiteiden mitoittamisessa tilanteeseen soveltuvaa arviointimenettelyä turvallisuuden edistämiseksi. Arviointilakiin lisättäisiin arviointimenettelyiksi viranomaisen toteuttama itsearviointi ja viranomaisen toimeksiannosta palveluntarjoajan toteuttama arviointi. Lisäksi valtionhallinnon viranomaiset velvoitettaisiin arvioimaan tietojärjestelmänsä ja tietoliikennejärjestelynsä vähintään itsearviointeina. Lähes kaikkia viranomaisia kuitenkin edellytettäisiin pyytämään arviointiviranomaisen arviointia turvallisuusluokan I ja II tietojen käsittelylle. Lisäksi kaikkien viranomaisten tulisi pyytää arviointiviranomaisen arviointia tai hankkia tietoturvallisuuden arviointilaitoksen arviointi turvallisuusluokan III tietojen käsittelylle, ellei viranomainen riskiarvioinnin perusteella päättäisi sen olevan tarpeetonta.

Arviointimenettelyjen lisääminen ja selkeyttäminen on kannatettavaa, sillä sen voidaan nähdä lisäävän arviointeja, kun edellytyksenä on aina vähintään itsearvioinnin toteuttaminen. Arviointien lisäämisellä samoin kuin valtionhallinnon viranomaisille asetettavalla arviointivelvollisuudella on mahdollista saavuttaa korkeampi tietoturvallisuuden taso ja varautua paremmin erilaisiin tietoturvahäiriöihin ja -loukkauksiin. Samalla vastataan toimintaympäristön ja turvallisuusuhkien muutoksesta johtuvaan arviointitarpeen kasvuun ja selkeytetään viranomaisen vastuuta järjestelmien turvallisuudesta.

Ehdotetut muutokset korostavat riskiarvion merkitystä arviointimenettelyn valinnassa ja painottavat viranomaisten vastuuta omien tietojärjestelmiensä ja tietoliikennejärjestelyjensä tietoturvallisuudesta ja varautumisesta sekä käyttöönottopäätöksistä. Arvioinnit lisäävät viranomaisen tietoa tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen riskeistä ja vahvistavat tietoturvallisuutta ja varautumista. Muutokset ovat kannatettavia, sillä tietoturvahäiriöt ovat kasvaneet ja sen myötä myös niiden aiheuttamat kustannukset ovat kasvaneet. Ehkäisemällä tietoturvaloukkauksia vältetään niiden aiheuttamat haitalliset vaikutukset ja näistä aiheutuvat kustannukset.

Arviointiviranomaisten yhteistyö

Ehdotetuilla muutoksilla arviointilakiin lisättäisiin arviointiviranomaisten yhteistyötä, työjakoa ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä sekä turvattaisiin arviointiviranomaisten toiminnan resurssien riittävyyttä säätämällä arviointiviranomaista avustavasta tehtävästä. Ehdotetuilla muutoksilla varmistetaan tiivis yhteistyö arviointiviranomaisten välillä. Lisäksi esityksessä Liikenne- ja viestintävirastolle ehdotettava soveltamiskäytännön koordinointi edistäisi yhdenmukaisia turvallisuuskriittisten ratkaisujen arviointiperusteita. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä myös sitä, että ehdotuksella lisätään Liikenne- ja viestintäviraston neuvontatehtävä lain tasolle ja säädetään Liikenne- ja viestintäviraston tehtävien tärkeysjärjestyksestä.

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tehtävä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi VTT Oy:lle tehtävä arvioida turvallisuuskriittisiä ratkaisuja arviointiviranomaisen toimeksiannosta. Ehdotus vie eteenpäin Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman, puolustusselonteon 2024 sekä kyberturvallisuusstrategian 2024–35 tavoitteita. Kansallinen salausteknologinen laboratorio on tulossa VTT Oy:n yhteyteen, minkä vuoksi arviointiviranomaista avustava tehtävä nähdään perustelluksi ja se mahdollistaa pitkäjänteisen työn arviointiviranomaisten kanssa.

Salausteknologinen laboratorio ja VTT Oy:lle esitettävä tehtävä edistävät Suomen pyrkimystä omavaraisuuteen kriittisen salausteknologian osalta, auttavat kehittämään kvantinkestäviä salausratkaisuja kotimaassa sekä vahvistavat salausteknologista kyvykkyyttä.

Turvallisuuskriittisten ratkaisujen sääntely toteuttaa hallitusohjelmaa ja kyberturvallisuusstrategiaa

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi turvallisuuskriittisten tuotteiden valmistajille oikeus itsenäisesti hakea arviointia. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan salaustuotteiden hyväksyntäprosessia nopeutetaan, jotta kotimainen kyberteknologia saadaan nopeammin markkinoille. Liikenne- ja viestintävirastolle säädettäisiin ehdotuksessa uusi kotimaisten turvallisuuskriittisten ratkaisujen arviointitehtävä ja suomalaisille valmistajille tulisi mahdollisuus hakea Liikenne- ja viestintävirastolta arviointia ja hyväksyntää julkiseen luetteloon turvallisuuskriittisille ratkaisuille ja niiden valmistukselle.

Ehdotetut muutokset parantavat suomalaisten valmistajien liiketoimintamahdollisuuksia tuotteiden ja palveluiden arviointi- ja hyväksyntäprosessin kautta. Samalla ne selkeyttävät arvioinnin hakemista ja lisäävät prosessin ennakoitavuutta; valmistaja voi hakea arviointia ns. yhden luukun periaatteella. Yhtenäiset säännöt salaustuotteiden ja muiden turvallisuuskriittisten tuotteiden ja palvelujen arvioinnille ja hyväksynnälle edistävät yritysten elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia sekä viranomaisten mahdollisuuksia hankkia näitä tuotteita.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että kokonaisuudessaan hanke ja turvallisuuskriittisiin ratkaisuihin ehdotetut muutokset osaltaan toteuttavat myös Suomen kyberturvallisuusstrategian 2024–35 tavoitteita ja toimeenpanosuunnitelman toimenpiteitä.

Arviointiviranomaisten resurssitarpeet; liiketoimintamahdollisuuksien edistäminen ja tuotteiden pääsy EU- ja NATO-markkinoille edellyttävät resursseja

Esityksessä ei ehdoteta resurssilisäyksiä arviointiviranomaisille ja ehdotetuilla Liikenne- ja viestintäviraston tehtävillä ei ole katsottu olevan olennaisia resurssi- tai kustannusvaikutuksia siltä osin kuin tehtävät koskevat tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen arviointeja, neuvontaa ja arviointiviranomaisten koordinointia, sillä virasto voi kohdentaa arviointitehtävä priorisointia koskevan sääntelyn mukaisesti. Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa kuitenkin, että olemassa olevat resurssit vaikuttavat toteutettujen arviointien määrään ja aikatauluun ja pitää erittäin tärkeänä, että jatkossa varmistetaan myös riittävät resurssit liiketoimintamahdollisuuksien edistämiseksi. Vuoden 2027 talousarvioon onkin esitetty lisäresursseja salaustuotearviointitoiminnan nopeuttamiseen.

Salausratkaisujen ja turvallisuuskriittisten tuotteiden kysyntä on kasvanut ja tulee edelleen kasvamaan. Suomalaiset yritykset menettävät kuitenkin merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia, koska Liikenne- ja viestintäviraston nykyinen resursointi ei riitä vastaamaan salausratkaisujen ja turvallisuuskriittisten tuotteiden arviointiin ja hyväksyntään. Hyväksyntä on välttämätön edellytys ratkaisujen ja tuotteiden pääsylle EU- ja NATO-markkinoille. Liikenne- ja viestintäviraston arviointitoiminnan resurssipula voi johtaa pitkään odotusaikaan arviointien aloituksessa sekä siihen, että arvioitavaksi otetaan vain kotimaisten viranomaisten kiireellisimmin tarvitsemat tuotteet. Tämä estää yrityksiä viemästä ajantasaisia ratkaisuja kansainvälisille markkinoille ja heikentää kilpailuasemaa kasvavilla, miljardiluokan turvallisuuskriittisten tuotteiden markkinoilla.

Arviointitoiminnan resurssien lisääminen ja sen myötä arviointitoiminnan tehostaminen vahvistaisi Suomen asemaa NATO-maana turvallisuuskriittisten ratkaisujen valmistajana ja hyväksyjämaana. Lisäksi hallitusohjelmaan kirjatun, kansainvälisiä tietoturvahyväksyntöjä myöntävän maan aseman (ns. AQUA-status), saaminen edellyttää, että Liikenne- ja viestintävirasto Traficomilla on kansainväliset vaatimukset täyttävä kansallinen kyvykkyys arvioida algoritmeja ja salaustuotteita kansainväliselle SECRET-turvallisuusluokitustasolle asti. Salaustuotteiden täysimääräinen arviointikyvykkyys on osa kokonaisturvallisuutta ja kansallista huoltovarmuutta ja luo elinkeinoelämälle kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.

Arviointilaitoslaki

Arviointilaitoslakiin ehdotetaan säädettäväksi yritysturvallisuusselvitys uudeksi selvitysmenettelyksi. Yritysturvallisuusselvitys tehostaa tietoturvallisuuden arviointilaitosten luotettavuuden varmistamista ja edistää luottamusta arviointilaitosten toimintaan.

Arviointilaitoslain muutoksilla ehdotetaan myös lisäpätevyyksien hakemis- ja hyväksymisprosessin joustavoittamista. Lisäpätevyyksien joustavampi myöntäminen nopeuttaisi hakemis- ja hyväksymisprosessia ja parantaisi arviointilaitosten mahdollisuuksia tarjota arviointipalveluja erilaisten arviointiperusteiden ja kriteeristöjen mukaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että arviointilaitoslakiin ehdotetuilla muutoksilla edistetään arviointilaitosten elinkeinotoiminnan edellytyksiä. Ehdotetuilla muutoksilla päivitettäisiin arviointilaitoslaki yhdenmukaiseksi arviointilain muutosten kanssa. Tällä tavoin säilytetään arviointiviranomaisten ja tietoturvallisuuden arviointilaitosten tekemien arviointien yhteiset piirteet arvioinnin pyytäjän ja hankkijan kannalta selkeänä.

Mari Starck

Hallitusneuvos